

השנה אני צם ביום השואה מערב עד ערב

הנה שוב מגיע ערב יום השואה ואני שוקל לאיזה טקס נלך, לנו יש עדיין את הזכות לשמוע עדות ממקור ראשון, בבוקר נעמוד לצפירה לזכר קורבנות השואה ונעבור הלאה.

לאחר שחזרתי מהמסע בפולין במחנות ההשמדה מנקרת בראשי המחשבה איך נכון לשמר את זכר השואה?

במסורת היהודית ישנם מספר צומות שבהם זוכרים מאורעות חורבן היסטוריים ומקפידים על הצום. בבדיקה במקורות יש עדות לתקנון צומות בגין פרעות ביהודים, לדוגמא: פרעות ת"ח-ת"ט (1648), שלזכרן נקבע צום, אשר נשמר עד תקופת השואה. לעומת זאת, לזכר שישה מיליון (!) היהודים שנרצחו בשואה, בהם יותר ממיליון ילדים, לא נקבע יום צום.

מתוך עדויות הניצולים ששמעתי וממה שקראתי, הרעב האין סופי היה סממן מרכזי, שגרם למוות ונשאר חקוק בליבם של אלו ששרדו את המוות!

אם זה ברכבות במשך ימים ללא מזון ומים בדרך למחנות ההשמדה, ואם זה בגטאות ובמחנות עצמם, איך פיללו לפרוסת לחם עבשה או לקליפת תפוח אדמה. זהו סוג רעב שאין לנו מושג מהו וטוב שכך, אבל דווקא מתוך המודעות לרעב שעברו בשואה אני חושב שעלינו לכוון צום ביום השואה. בלי סעודות הכנה, פשוט תחשבו שהעלו אתכם לרכבת בערב וכנראה בערב הבא תקבלו אוכל ומים. זהו צום ערכי ולא דתי (אם תשתה אף אחד לא יכעס).

התחושה הזאת בבטן תיתן, ולו במעט, תזכורת וגירוי למחשבה על מה שהיה שם. התחושה הגופנית תגרום לכל אחד להרגיש, לחשוב ולהזדהות, ואולי אף לפתוח ספר או גוגל על מנת ללמוד על מה שהיה שם, כדי שנזכור ולא נשכח. כשיסתיים הצום ונחזור לאכול, נזכור שבשואה, בסוף יום בגטו או במחנה ההשמדה, היינו מקבלים אולי רק פרוסת לחם יבשה עם מרק דלוח.

“ רבים ממצמצים בשפתיים ומניעים את לסתותיהם. חולמים שאוכלים: גם זה חלום שחולמים כולם. חלום אכזרי” - “הזהו אדם?” מאת פרימו לוי.

לצערנו, ככל שמתרחקות השנים השואה פחות מוחשית ופחות זוכרים, ולכן יש צורך ליצור ריטואל, שגם בעוד חמש מאות שנה ביום הזה כל העם היהודי יתייחד עם שואת עמנו ועם זיכרון 6 מיליון הקורבנות שנרצחו משום שהיו יהודים. גם אם הצום הזה לא נכנס ללוח הצומות הדתי, בכוחנו להקים אותו כיום צום לאומי!